

VEM BLÅSER PÅ DE SKÖRA VING- ARNA SÅ ATT DE FLYGER?

TEXT
MARIE
TONKIN
REDA

Det där minnet är som fångat i en bärnsten: när min bror och jag var små och vi besökte en konstnärsvän till familjen. Till och med hans leende var tjeckiskt under mustaschen, om det nu var möjligt. Vindsvåningen var i höjd med höstlövens bladguld. Han bredde ut stora ark på golvet där vi kröp omkring med hans pastellkritor: rött, kadmiumgult, lila, indigoblått på blågrå botten.

Det verkar aldrig finnas någon hejd på vår väns skapande. Inga torkperioder eller någon dysterhet – det som slår mig mest är tyngdlösheten. Även om det är Odysseus som sover i en tåg-vagn. Min bror och jag lutade våra väldiga teckningar mot eftermiddagsljuset tätt under vindstaket.

Varifrån kommer impulsen till skapande? Var koncipieras idéerna? Vem blåser på de sköra eller ivriga vingarna så att de flyger?

»Jag ville berätta«, sade en författare enkelt till mig någon gång. Samtal med li-

vet, en sorts brevväxling: kanske kan man beskriva konst på det sättet. En fråga om kommunikation. Man trevar, ibland i blindo, över verklighetens profil och finner färger, ord, form.

Alla historier om excentriska författare kan ge tanken att kreativitet kräver sin egen livsstil eller sin egen typ av livsrum. För någon är det ensamhet. För många tystnad. Den estnische kompositören Arvo Pärt har skrivit mycket av sin musik på ett munkkloster: där stillheten fick tid att sprida sig i ring på ring.

Kan storstäder ge upphov till poesi? Kan Kairo, där jag befinner mig? Det verkar inte så, för den som inte är av Majakovskijs sort. Motorbullret, lukten av sopor och höns, de överfulla perrongerna och neonljusen över Nilen verkar på mig som ett hermetiskt papper: utan utrymme för fler ord. Då blir jag tvungen att lägga dem åt sidan.

Oftare tycker jag mig se att konst stiger fram ur springorna, ur de små rörelserna,

kanske ur det oväntade, det som bara kan benämnas som nåd: Irina Ratusjinskaja, den ryska poeten som satt fångslad under Sovjettiden, levde i år på cellfönstrets ismönster genomlyst av sol. Ett ögonblick. Det blev en dikt.

Ibland verkar det som om det stora, det sublima är för genombrytande, åtminstone till en början: relationen som blev verklighet efter år av avstånd, barnet som kom oväntat. Orden svajar. Men smärtan visar sig ofta ha ord. Jag hörde nyligen en brittiska, min farmor, tala i en dokumentär om tyskarnas bombanfall över hennes lilla hemby – så att randen av björnbärssylt från cykelkorgarna bröts igen så plötsligt och oåterkalleligt över vägen, när hon och hennes väninna kastade sig ner i diket.

Eller konsten kommer ur nödvändigheten. För Rilke var den det enda godtagbara motivet: om du måste, så skriv, måla. Själv diktade han ibland som i trance på sina slott, men kunde

para sin vision med en konstnärlig medvetenhet.

Hos andra låter det mer prosaiskt. I ett brev som tillskrivits Vermeer anar man att konst för denna konstnär inte handlade om svar på livsfrågor, men mer om själva glädjen i det möte som kan uppstå:

Det är inte vår uppgift att lösa gåtor, men att vara medvetna om dem, att böja våra huvuden inför dem och även att förbereda blicken på ständig för-tjusning och förundran. Om ni emellertid absolut kräver upptäckter, kan jag berätta att jag till min glädje har lyckats kombinera en osedvanligt intensiv koboltblå färg med en lysande, citronaktig gul och dessutom har jag fångat reflexerna av solen som står i söder och tränger igenom tjockt glas och återspeglas på en grå vägg...